

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents



Quaderns d'Educació Contínua

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Editors

Iolanda Corella Llopis
i pep aparicio guadas

Consell de direcció i coordinació

Tere Vila, Encarna Such Cardona, Juanma Sanchis Marqués, M. Nieves Roselló, María José Picher, Carlos Pallarés, Rosa Navarro, Pascual Múrcia Ortiz, Dolors Monferrer Ferrando, Rosa M. González Conca, Goio Fidel Sarmiento, Manuela Fuentes Martínez, Lorena Ordinaña Pérez, Marta Malet Carol, Mila Grau Alepuz, Loles Martínez Cebrián, María Gabarda Riofrío, Francisca Borox López, Isabel Aparicio Guadas

Consell de redacció i assessorament

Antonia de Vita (UNIVR), Dolors Vinyoles (Escola de la Dona-Diputació de Barcelona), Inma Vilatersana, Jordi Vallespir (UIB), Antoni Tort (UVIC), Joan M. Senent (UV), Francesca Salvà (UIB), Manuel Rodríguez (UV), José Ignacio Rivas (UMA), Piergiorgio Reggio (UNICATT), Cruz Prado (ULASALLE), Anna Maria Piussi (UNIVR), Agustí Pascual (UV), Isabel Redaño Francés

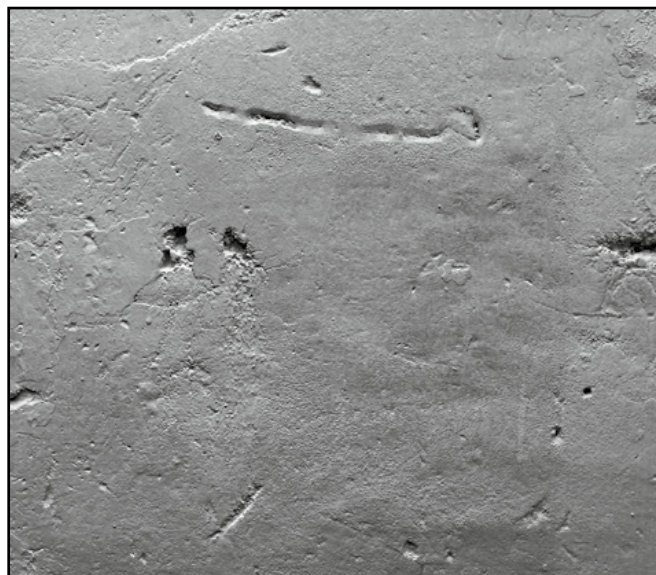
(IPF), Sebas Parra (UdG), Josep M^a Navarro i Cantero (LFCOOP), Peter Mayo (UM), Vicent Mas (UA), Ángel Marzo (UB), Manel Martí Puig (UJI), Fernando Marhuenda (UV), Fernando López Palma (UB), Licinio C. Lima (UMINHO), Colin Lankshear (JCU), Michele Knobel † (MSU), Francese Hernández Dobon (UV), Francisco Gutiérrez † (ULASALLE), Anna Gómez (UVIC), Paula Guimaraes (UL), Rosa M. Falgás (ACEFIR), Pep Lluís Grau, Gloria Díaz (UB), Joan Colomer (UdG), José Clovis Azevedo (Centro Universitário Metodista IPA), Rafa Castelló (UV), Isabel Carrillo (UVIC), Marián Aleson Carbonell (UA), Xavier Besalú (UdG), Antonio Benedito (UV), José Beltrán Llavador (UV), Clara Arbiol González (UV), Vicent Aparicio (UV), Marina Aparicio Barberán (IPF), Consol Aguilar (UJI), David Abril (UIB), Loris Viviani (IPF), Mariola Aparicio Cortés (EOI Xàtiva), Mercè Morey (UIB), Diego Morollón (IPF), José R. Belda Medina (UA).

Correcció i traducció
Joaquín Martínez Ortiz

Disseny i maquetació
gap

Quaderns d'Educació Contínua 47

Estiu 2022 • 18 €



Quaderns d'Educació Contínua. Nova etapa
Redacció, secretaria i administració:
C/. Sant Agustí, 7 • 46800 Xàtiva
tarepa.pv@gmail.com

ISSN: 1575-9016
ISSN: 2605-1796 (digital)
Dipòsit legal: V-5125-2000

Revista indexada en GeoDatos: Indexador de Geografia e Ciências Sociais
<http://www.dge.uem.br>

(Quaderns d'Educació Contínua
no es fa responsable de les opinions
dels col·laboradors de la revista.)



Títol: monochrome (blanc)

Autor: GAP

Tècnica: fotografia digital

Dimensions: 210x210 mm

Any: 2022

IPF: Institut Paulo Freire • UV: Universitat de València • UdG: Universitat de Girona • UVIC: Universitat de Vic • UJI: Universitat Jaume I de Castelló • UA: Universitat d'Alacant • ACEFIR: Associació Catalana per l'Educació, la Formació i la Recerca/Associació Europea d'Educació d'Adults • UB: Universitat de Barcelona • FDC: Desenvolupament Comunitari • UIB: Universitat de les Illes Balears • UM: Universitat de Malta • UMINHO: Universitat del Minyo • UNIVR: Universitat de Verona • ULASALLE: Universidad de La Salle • UNICATT: Universitat Catòlica de Milà • UMA: Universitat de Màlaga • UL: Universitat de Lisboa • JCU: James Cook University • MSU: Montclair State University • LFCOOP: La Fàbrica Cooperativa

carpeta

Mercats educatius i desigualtats a l'estat espanyol: estat de la qüestió i futures línies de recerca

Marcel Pagès, Lluís Parcerisa, Andreu Termes • 5

Els avanços de les dones de l'ètnia Khmer Krom a través dels estudis superiors i de l'aprenentatge al llarg de la vida

Julia Haba Osca • 22

Diners i persones pobres

Josefa Fombuena-Valero • 32

Desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents

Piergiorgio Reggio • 41

contínua

Freire i Simondon, l'inèdit viable. Alfabetitzar en la manera d'existència dels objectes tècnics

Ana Ma. Valle, Marco A. Jiménez • 51

persones, territoris i experiències

El barri de la Coma. Educació de Persones Adultes

Carolina Zamora Real, Pascual Murcia Ortiz i Dolors Monferrer Ferrando • 67

Reflexions i indagacions sobre el voluntariat, l'alfabetització i alguna cosa més que rebost

Agustí Pascual Cabo • 81

El model de les Escoles de Segona Oportunitat enfront de l'abandonament educatiu. Itineraris per a la revinculació educativa i la inserció laboral

Ignacio Martínez Morales, Daniel Gabaldón Estevan y Juan García-Rubio • 95

Els desafiaments de l'educació al Brasil, enfront de les desigualtats socials, pobresa i falta d'inversió

Mariângela Bairros i Patrícia Marchand • 107

Famílies digitals al CEPA: competència digital i ciutadana en clau europea

Magdalena Balle Garcia • 116

investigació

Pobresa: conceptes i indicadors. El cas valencià

Rafael Castelló-Cogollos • 123

arxiu**dialògica**

Joan Fuster i la didàctica de la llengua

Margarida Castellano Sanz • 145

llibres

Escuelas y pobreza: entre el desasosiego y la obstinación

Patricia Redondo y Antonio Guerrero Serón • 148

fotografia • 152*Com participar***Quaderns d'Educació Contínua?**

Les pàgines de la nostra revista estan obertes a tot tipus de col·laboracions relacionades amb l'Educació i la Formació de les Persones Adultes. El nostre interès és oferir la publicació a tots aquells que desitgen col·laborar en ella exposant els seus coneixements, les seues reflexions i experiències analitzades. Així com també a les persones i institucions que desitgen difondre a través dels Quaderns d'Educació Contínua les seues iniciatives i activitats dins d'aquest àmbit.

Les col·laboracions han de requerir les següents condicions bàsiques:

- L'extensió dels treballs serà de 10 pàgines en format DIN A-4, a doble espai, amb un títol que sintetitze el seu contingut. És convenient d'intercalar apartats que divideixquen i ordenen les diferents parts de l'exposició.
- S'enviarà dues còpies del treball acompanyades d'una versió d'aquest en suport informàtic, preferentment en Winword. S'aconsella, si el tema ho permet, incloure gràfics, quadres sinòptics, etc., que il·lustren i completen el contingut del text.
- Com és natural la revista podrà realitzar una «correcció d'estil» sobre el text original, que en cap dels casos alterarà els conceptes ni l'enfocament adoptats per l'autor.
- Notícies i dades per a ser incloses en les pàgines informatives de la revista, sobre congressos, jornades, convenis, acords, programes, plans, iniciatives, projectes; cursos, conferències, debats, premis i cursos; publicacions de llibres, revistes, manuals, etc.
- Ha d'incloure sempre la font responsable i les notes de referència on el lector pugui requerir major informació.

Els avanços de les dones de l'ètnia Khmer Krom a través dels estudis superiors i de l'aprenentatge al llarg de la vida

Julia Haba Osca, IPRODES/Dept. Filologia anglesa i Alemanya, Universitat de València



1. La Cooperació Universitària al Desenvolupament a la Universitat de València

La Universitat de València (UV) té una llarga trajectòria de dedicació a la Cooperació Universitària al Desenvolupament (CUD), que és part essencial del seu compromís social reflectit en l'article 4 dels seus estatuts. A més a més, des de la irrupció de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, que constitueix per a tots i totes una oportunitat i una exigència per a respondre als desafiaments del món, les universitats espanyoles assumeixen la seua responsabilitat. El caràcter integral de l'Agenda 2030 permet a la Universitat la construcció d'un món compromès amb el desenvolupament sostenible i inclueix, la justícia i la dignitat i la igualtat de les persones, donant així resposta al desafiaments que el context global presenta per a les universitats i per a la societat internacional en el seu conjunt.

1.1. Hi havia una vegada... un Programa Voluntariat Universitari de les Nacions Unides

Una *Nau de Solidaritat* era el programa a on s'emmarcaven les accions de Cooperació per al Desenvolupament de la UV, coordinat des de la Comissió 0,7, que estava formada per representants del Personal d'Administració i Serveis (PAS) i Personal Docent i Investigador (PDI), i a on s'establien les línies generals d'actuació de la institució en matèria de cooperació i distribució del pressupost (0,7%). Així, els i les estudiants universitaris contaven amb espais de participació en l'àmbit de cooperació internacional per al desenvolupament gestionats per la Delegació d'Estudiants, a través del desaparegut Centre d'Assessorament i Dinamització dels Estudiants (CADE).

D'entre els seus múltiples programes, la UV ha participat des de la seua creació en el curs acadèmic 2001-2002, en la Xarxa de Voluntaris Universitaris UNITEs, al Programa de Voluntaris de les Nacions Unides, amb altres universitats públiques espanyoles i sota la coordinació de la Universidad Autónoma de Madrid (UAM). Tot i que la convocatòria ja no existeix, aquesta iniciativa internacional contava amb el suport de la UV i sorgia de l'ONU amb el propòsit d'incorporar com a voluntaris/es a estudiants universitaris per a col·laborar en accions encaminades a la consecució dels Objectius del Desenvolupament del Mil·lenni (ODM), vigents en eixe moment, i relacionats amb l'educació, la salut, el medi ambient i les TICs. Durant tots els anys que el programa va estar en actiu a la UV, van participar 25 estudiants que van col·laborar amb ONGs i oficines del Programa de les Nacions Unides pel Desenvolupament (PNUD).

Durant el curs acadèmic 2007-2008, vaig participar com a Voluntària vinculada a un projecte del PNUD i del Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides per a la Dona (UNIFEM, en anglès), que perseguia l'em-

poderament de les dones de l'ètnia Khmer Krom a través dels estudis superiors i executat en el terreny, a la província de Trà Vinh (Haba-Osca, 2017).

2. Els i les Khmer Krom a la província de Trà Vinh

El govern vietnamita, a través del Comitè Central del Front de la Pàtria de Vietnam, s'estableix com a país multi-ètnic, amb 54 grups ètnics reconeguts a dins del seu territori, dels quals 53 són ètnies minoritàries. Segons la Comissió de Assumptes Ètnics del govern, tots aquests pobles indígenes sumen al voltant de 13,4 milions de persones, es a dir que representen el 14,6% de la població nacional (uns 95 milions). A la província de Trà Vinh, que continua estant especialment aïllada per estar bordejada per dos braços del riu Mekong (Tien i Hau), viuen censades unes 300.000 persones de l'ètnia Khmer Krom¹, tot i que l'ONU des de fa més de deu anys estima que en realitat hi ha vora un milió (Nhà Xuat Bàn Thông Tấn, 2012). A primera vista, semblen ser una minoria invisible, perquè totes les persones parlen vietnamita amb fluïdesa i no se les distingeix per cap tret exterior, ni aparentment per la seua forma de vestir o el seu estil de vida (OIT, 2000). No obstant això, al aprofundir un poquet més, es comprova que la cultura Khmer Krom segueix intacta en aquesta província de Vietnam ja que convivent junt amb compatriotes d'origen vietnamita —la ètnia Hoa— i amb la xicoteta però activa comunitat xinesa —la ètnia Kinh—, una de les poques que queden en la regió del delta (Zankel, 1996).

De fet, la província de Trà Vinh compta solament amb 5 pagodes xineses, 50 vietnamites i més de 140 pagodes Khmer Krom. En aquestes pagodes hi ha escoles gratuïtes a on es preserven i ensenyen la cultura i llengua khmer. La majoria dels i de les Khmer Krom que habiten en Trà Vinh saben llegir i escriure khmer tan bé com el vietnamita, la qual cosa es considera un dels majors èxits de alliberament ètnic per part de la resta de les denominades minories ètniques (Taylor, 2014). Tal i com obliga el govern central, en les escoles públiques locals tan sols s'ensenya el vietnamita, deixant la llengua materna dels Khmer Krom exclosa. Pràcticament tots i totes els membres de la minoria Khmer Krom de Vietnam practiquen el budisme Therevada², la qual cosa implica que els seus monjos no s'encarreguen en absolut de la producció d'aliments, i per això depenen dels donatius dels fidels d'estricta observança religiosa. En Trà Vinh, els Khmer Krom expliquen orgullosament als visitants forans que la collita d'arròs dels monjos és el segon gran èxit de la alliberació ètnica perquè per al govern vietnamita, independentment que siguin monjos budistes, tots i totes els habitants del Delta del Mekong han de participar en l'economia agrària (compten en una llarga tradició del domini en el cultiu de l'arròs), ramaderia (principalment aus: pollastres i ànecs) o la pesca del marisc. Al passat, les persones que no exercien d'aquest tipus de labors eren titllades de paràsits e inclús eren multades i perseguides pel govern vietnamita. No obstant, durant molts anys, la comunitat Khmer Krom

¹ La regió del Delta del Mekong sempre ha sigut coneguda com a Khmer Krom, que literalment vol dir Khmer Inferior o Baixa Cambodja.

² El budisme modern actual té tres rames principals: Therevada (freqüent en l'Índia del Sud i l'Àsia sud-oriental); Mahayana (a l'Índia del Nord, Xina, Vietnam i part de Corea del Sud) i Vajrayana, també denominat budisme tibetà.

seglar de la província de Trà Vinh s'organitzava per aportar a amagades donatius als temples ja que no estaven necessàriament d'acord amb la opinió del govern en aquesta matèria (Van der Berg, 2000).

A més a més, entre els 15 i 20 anys, es tradicional que els joves Khmer Krom es dediquen uns mesos o inclús un parell d'anys a la vida monacal. Ells mateixos decidiran la durada del seu servei, en el que es formen íntegrament en el seu patrimoni cultural i en la seua llengua materna. Però, ¿què passa mentre tant amb les dones joves Khmer Krom que no poden ser monjos degut al seu gènere? ¿A on queda la seua educació? ¿I el seu futur?

2.1. Truong Dai Hoc Trà Vinh

Entre les grans fractures que caracteritzen al mon globalitzat, la del accés al coneixement es una de les més espectaculars. La Universitat de Trà Vinh o *Trà Vinh University* (TVU en anglès) es va fundar al any 2001 baix el nom de *Trà Vinh Community College* arran d'un conveni entre el estat vietnamita i Canadà, supervisat per les Nacions Unides, que pretendria lluitar tant en contra de la desigualtat mundial de les oportunitats com per a afavorir el desenvolupament de la regió al donar suport als i les joves a través de la formació professional de graus mitjans i superiors (*Community College*). En 2006, el centre de Formació Professional para a denominar-se universitat (*Truong Dai Hoc*) perquè reuneix els requisits per a ser un centre públic a l'espai d'educació superior. Des de fa més de quinze anys la universitat ha inclòs programes i cursos supervisats per l'ONU que ajuden a fomentar la societat global del coneixement perquè “des dels països més antics i industrialitzats fins als emergents, els estudis superior i la investigació i desenvolupament (I+D) constitueix el motor de creixement” (PNUD, 2020).

El major objectiu que es persegueix per part de totes les persones implicades a l'ONU-Vietnam es la de aprofitar l'espai d'educació superior en la província de Trà Vinh i formar amb especial èmfasis a les joves dones Khmer Krom que fins a l'any 2007, no havien rebut cap tipus de formació més enllà de l'escola bàsica (professional i/o superior), centrant-se principalment en els àmbits de l'educació i les ciències de la salut, amb la promoció d'una formació professional en administració (principalment pensant en futures PAS d'origen Khmer Krom) i tres graus universitaris relacionats tant amb l'ensenyament de llengües: (i) Grau d'Estudis Anglesos, (ii) Grau en Llengua i Cultura Khmer; com a la preservació de tradicions ancestrals d'assistència als parts a l'àmbit rural: (iii) Grau en Matrona.

En aquest sentit, el objectiu marcat per a la Voluntària de Nacions Unides durant el curs 2007-2008 va ser la promoció de la igualtat de gènere en el sector del espai de la educació superior i en tots els àmbits de desenvolupament en el que TVU, PNUD i UNIFEM estigueren presents. A més a més, totes les dones vietnamites constituïen

el pilar de la societat i de l'economia familiar, sent també les principals transmissores orals de les tradicions i valors, des de les seues espais d'acció domèstics. En els casos més vulnerables, com els hi ocorri a les dones Khmer Krom, pateixen la denominada “doble discriminació”: de gènere i ètnia. Per a aconseguir promoure a la dona des de la Universitat, l'ONU va establir 5 objectius generals i claus:

1. Promoure l'accés a l'educació de les dones Khmer Krom amb cursos de sensibilització sobre la importància de l'educació reglada.
2. Assegurar l'accés de les dones Khmer Krom a una formació dins de l'espai d'educació superior per a generar oportunitats d'ocupació.
3. Augmentar el nivell socio-econòmic de les dones Khmer Krom, i la seua independència.
4. Lluitar contra la violència, i particularment de les dones de l'ètnia Khmer Krom.
5. Visibilitzar el rol de les dones com a motor de canvi i transformació social.

2.2. Breu descripció dels Programes TVU per a dones Khmer Krom

La major dificultat durant el període inicial d'observació va ser l'accés a les dones joves Khmer Krom, tant per la falta total de visibilització d'aquestes dones —a excepció dels dies de mercat, que acudien des del camp a la ciutat de Trà Vinh per a vendre els seus productes— com per les barreres idiomàtiques (cap de les dues voluntàries de l'ONU entenien ni vietnamita ni khmer). A més a més, ni tan sols els professors vietnamites recentment contractats per TVU coneixien la manera de procedir per a accedir a les dones joves Khmer Krom, perquè eren en la seua totalitat emigrants d'altres regions de Vietnam amb escàs o nul contacte previ amb aquesta ètnia.

Llavors, finalment l'accés de les dones joves Khmer Krom (potencials estudiants universitàries) es va produir a traves de les pagodes, que actuen com a centres culturals dels homes Khmer Krom. Gràcies principalment al suport del Máster Khóm (màxim representant de la imponent pagoda Therevada Chúa Ân), es va aconseguir el suport de la totalitat dels monjos budistes de nombroses pagodes Khmer Krom de la regió. A més a més, es va signar un acord entre la pagoda Chúa Ân i TVU que va possibilitar que totes les dones Khmer Krom estigueren exemptes del pagament de les tasses universitàries i tingueren accés gratuït al material escolar (uniforme obligatori, llibres i quaderns). Del mateix modo, es va garantir la seua participació en activitats d'integració a traves de llengua khmer: classes gratuïtes d'escriptura i cultura Khmer Krom per a les dones i classes d'anglès com a llengua estrangera per a totes els joves monjos budistes en període de formació.

Després d'aquesta primera toma de contacte, es van formar durant quatre mesos consecutius, i a través de tallers comunitaris, als formadors i formadores (professors i professores en actiu a la universitat) en la metodologia del treball cooperatiu i inter-

cultural per a obtenir tres propòsits principals: (i) eradicar l'analfabetisme tecnològic d'aquestes dones a través del suport dels seus mateixos companys i companyes a les aules de informàtica de la universitat; (ii) formar en adquisició i ensenyament de llengües estrangeres (principalment l'anglès); i, (iii) reforçar l'autoestima de les persones Khmer Krom mitjançant l'intercanvi d'experiències amb altres dones de diverses ètnies, i amb la preparació d'una exposició de materials fotogràfics trilingüe (khmer-vietnamita-anglès) al Museu d'Etnologia de Vietnam, ubicat a la capital, Hanoi.

Per això, es va generar una segona fase del projecte de empoderament de les dones joves Khmer Krom i es va crear un Comitè d'Experts a la TVU que incloïa: al senyor rector i cinc vicerectors (denominats "Consell de Savis"); al Màster Khom i altres dos membres religiosos destacats del budisme Therevada, tres membres del PNUD i d'UNIFEM, la assemblea de representants d'estudiants de TVU i les dues voluntàries universitàries internacionals. Entre tots i totes – 26 persones en total – vam desenvolupar el "Programa Específic a TVU per a les Dones Khmer Krom" que contenia tres eixos principals d'actuació: aspectes educatius, culturals i sanitaris, que al mateix temps es dividien en tres accions concretes per a cadascú dels eixos.

2.3. Tres accions educatives concretes per a millorar la vida de les dones Khmer Krom

Al llarg d'un curs acadèmic, les estudiants universitàries Khmer Krom van ser les encarregades de dur a terme el disseny de la pàgina web de la universitat, tant en anglès com en la seua pròpia llengua materna, pel que van rebre classes de informàtica, programació i anglès (nivell B2). Aquest projecte va ser compartit entre tot el personal universitari (estudiants, PAS i PDI) amb la finalitat d'estrènyer les relacions entre ells mateixes i d'alimentar el sentiment de pertinença i camaderia entre tots i totes les agents implicats.



Imatge 1. Acció Educativa 1: Disseny plurilingüe de la pàgina web de Trà Vinh University

personal universitari (estudiants, PAS i PDI) amb la finalitat d'estrènyer les relacions entre ells mateixes i d'alimentar el sentiment de pertinença i camaderia entre tots i totes les agents implicats.

A més a més, les estudiants Khmer Krom van dur a terme totes les campanyes d'escolarització i de la importància de educar-se al llarg de tota la vida, tant per a xiquetes com a gent gran en diferents nuclis de població, amb la finalitat de aconseguir una major difusió del programa de l'ONU "La educació: una ferramenta carregada de futur per a tots i totes".

Per últim, durant molts mesos de negociacions amb diferents estaments polítics a nivell provincial i nacional, es va aconseguir la implementació del Grau universitari en Llengua i Cultura Khmer, impartit a la TVU tant per monjos budistes com a professors sense estudis reglats locals. Aquest fet, es va considerar un èxit històric per part de tota la comunitat Khmer Krom, i no tan sols a la província de Trà Vinh, sinó per tot arreu perquè fins eixe instant, l'accés a la llengua i cultura khmer s'accedia exclusivament per part de les pagodes Thevades i únicament per a públic masculí. Llavors, es va aconseguir obrir les portes a tothom amb uns estudis oficials.



Imatge 2. Acció Educativa 3: Reunió amb tots els monjos budistes Khmer Krom que van passar a formar també part dels docents a la universitat en el Grau de Llengua i Cultura Khmer a la universitat

2.4. L'efecte *Pigmalion* de les dones Khmer Krom

Tot i que l'experiència de voluntariat universitari a Trà Vinh per a mi va ser solament al llarg d'un curs acadèmic, dos espanyols més, participants al Programa Voluntariat Universitari de les Nacions Unides van continuar durant dos anys més aquestes iniciatives: al 2008-2009 en Antonio García Serrano, informàtic de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC); i al curs 2009-2010 na politòloga Iria Souto Salom, de la Universitat Politècnica de València (UPV). Des de llavors, l'impacte social generat en aquest col·lectiu de dones encara perdura, tal i com es va observar a una visita d'experts en missions que van recollir les dades al 2015 per a contrastar la efectivitat del programa de voluntariat de l'ONU. Entre els diversos resultats, es van destacar els següents al informe facilitat pel PNUD:

- Programa de Formació Professional
Una vegada finalitzat el primer any de Formació Professional al curs d'administració, del total de les 12 estudiants dones Khmer Krom que es van presentar a les proves de PAS a Truong Dai Hoc Trà Vinh en l'any 2008, solament dos joves van superar-la.

En canvi, al any 2015, TVU comptava ja amb 18 administratives d'origen Khmer Krom i hui en dia, al curs 2021-2022, son 26 dones d'aquesta ètnia en total treballant en llocs relacionats amb l'administració a la universitat pel fer de ser totes persones plurilingües (amb coneixements de khmer, vietnamita i anglès).

- Programa de Graus universitaris

De les 300 dones Khmer Krom que es van matricular per primera vegada a TVU fa 14 anys, solament 9 van finalitzar els seus estudis als quatre anys, totes del Grau d'Estudis Anglesos. Però des de el curs 2010-2011 s'han graduat vora 200 estudiants Khmer Krom (tot i que aquesta data mostra que aconseguen graduar-se menys d'un 16% de les estudiantetes matriculades a primer i que la tasa d'abandó es molt superior a la resta). Tot i així, s'han graduat 103 en el Grau d'Estudis Anglesos; 58 en el Grau de Llengua i Cultura Khmer; 36 en el Grau de Matrona; i 2 dones en el Grau de Teologia (Budisme Therevada).

A l'any 2015, quan van anar els experts al terreny per a supervisar l'efecte d'aquests programes al llarg dels anys, es va contactar amb les 9 primeres dones Khmer Krom graduades. En eixe moment, cinc d'aquestes nou dones treballaven com a professores d'anglès i traductores oficials per a l'estat en diverses oficines i agències. Dos d'aquestes cinc de fet eren professores universitàries a Truong Dai Hoc Trà Vinh, e inclús abans de treballar a la mateixa institució a on s'havien format havien realitzat màsters de cooperació en la Universidade de Roma La Sapienza i a la Universitat de València.

Ara mateix, al curs 2021-2022, d'aquestes primeres nou estudiantetes que van finalitzar els estudis, en plena pandèmia mundial tan sols he pogut contactar amb set d'elles: una de elles està a l'atur a Itàlia; una altra viu amb la seua parella xilena a Santiago de Xile i tampoc té treball; una altra viu a Austràlia



Imatge 3. Fotografia de la graduació de les estudiantetes Khmer Krom: les dues en blau son les estudiantetes de Formació Professional que van superar les proves de administració i les altres nou son les graduades al Grau d'Estudis Anglesos.

i treballa com a mestra d'infantil a una escola bressol a les afores de Sydney. De totes elles, solament una continua amb feina a Vietnam —d'una empresa d'importació i exportació de roba internacional. Les altres tres s'han vist forçades a quedar-se a casa una vegada han sigut mares i/o a cuidar dels seus pares; de fet, una d'elles està molt malalta i les seues circumstàncies de dependència total fa impossible que pugui prendre cura de ningú— ni tan sols de si mateixa.

3. Les dones Khmer Krom i l'aprenentatge al llarg de la vida... o no

A priori, aquestes dates poden semblar molt pobres, pràcticament insignificants en comparació amb l'esforç que s'ha realitzat per part de totes les institucions involucrades en aquest procés de empoderament de les dones Khmer Krom (Universitat de València, ONU, PNUD, UNIFEM, Truong Dai Hoc Trà Vinh, pagoda Chúa Ân, etc.). No obstant això, son dates de la primera generació de dones Khmer Krom que van accedir a la universitat pública del seu territori i més enllà, però hem tingut moltes més fornades de dones joves que han aprofitat les oportunitats dels camins oberts per les més grans i que han reflectit la imperiosa necessitat de canvi. Les dones Khmer Krom, fins al curs 2007-2008, solien ser fantasmes apareixent-se tan sols els dies de mercat per a vendre els seus productes agrícoles i/o d'artesanía local. O en paraules de My Hien, una de les primeres estudiants Khmer Krom a Trà Vinh, que va pronunciar al discurs de la seua graduació: “Mai abans [les dones Khmer Krom] havíem sigut tan lliures i visibles. I tot gràcies a les portes que ens esta obrint l'educació superior al món. Una educació que mai més cap de nosaltres deixarem de costat perquè hem vingut per a emancipar-nos i llavors totes hem de continuar la nostra lluita des de la formació perpetua i comunal”.

Es a dir, que “el primer pas per a guanyar en autonomia respecte a la incertesa del entorn consisteix en fixar les finalitats de l'acció” (Castelló-Cogollos, 2021). Fins a la vinculació del voluntariat universitari internacional a aquest projecte, les dones Khmer Krom havien sigut les grans oblidades, relegades a tasques exclusivament a porta tancada i del sector primari, però hui en dia compten amb un suport institucional —“Comité d'Experts a la TVU”— i un espai d'actuació fantàstic i sense límits al campus de la seua universitat. Però sobretot compten en una xarxa de sororitat i amb si mateixes: la seua alegria contagiosa, les seues ganes de lluitar, de canviar, d'aprendre i, més important, de ser participants en tot moment dels canvis, de la seua formació i de ser agents de transformació social indispensable a dins i fora de la seua comunitat. Tenen molt clar que la seua educació no pot partir d'una visió individualista i que el coneixement en si mateix no pot ser una finalitat, sinó un instrument (Lucio-Villegas, 2010). I això és progressar en el sentit més ampli i objectiu possible: guanyar autonomia respecte a la incertesa del entorn (Wagensberg, 2013).

Però, podran fer-ho a soles? Perquè, per una banda, des de que Vietnam va sortir del llistat de països —mal denominats— en vies de desenvolupament per a l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID), tal i com es va descriure al *IV Plan Director de la Cooperació Espanyola 2013-2016*, la Oficina Tècnica de Cooperació (OTC) va tancar en juliol de 2017. I sense aquesta oficina ja no existeix la possibilitat de continuació per a molts d'aquests projectes; com per eixample, la formació en màsters de cooperació internacional per part de ciutadans i ciutadanes vietnamites a les nostres universitats europees.

A més a més, en el cas concret de la Universitat de València, quan van a adjuntar al Centre d'Assessorament i Dinamització dels Estudiants (CADE) amb la Dinamització i Informació dels Serveis dels Estudiants (DISE), per a crear un únic Servei de Dinamització e Informació (SeDI), la institució va deixar de estar vinculada amb la Xarxa de Voluntaris Universitaris d'UNITEs, i del Programa de Voluntariat Universitari de Nacions Unides. Sent el curs 2011-2012 l'últim per a personal UV de participar-hi en aquesta iniciativa de l'ONU destinada a incorporar com a estudiants i estudiantes per a col·laborar en les accions encaminades a la consecució del Objectius del Desenvolupament Sostenible (ODS) com a voluntaris i voluntàries.

Per això, tot i que ja se han complit catorze anys des del primer programa de intervenció per a la millora de la vida de les dones Khmer Krom a través dels programes de promoció i accés a l'educació superior d'UNIFEM, i que tant ells com elles ja han aconseguit successos importants, encara ens demanem: ¿què èxits més hauran aconseguit d'ací a deu anys més? Continuaran les dones Khmer Krom a tindre accés a l'espai d'educació superior? Hi hauran espais i llocs per al seu aprenentatge al llarg de la vida? Com ara el país de Vietnam ha entrat en una nova categoria i no es considera desenvolupat, qui agent farà el seguiment de les vides d'aquestes dones i el impacte d'elles a les seues comunitats? D'a on sortirà el suport que aquestes dones demanen i mereixen? Massa preguntes i dubtes sense respostes per ara, tot i que a nivell personal faré tot el possible per continuar en contacte amb les persones d'aquesta comunitat al Delta del Mekong, perquè una gran part del meu cor sempre hi pertanyerà als Khmer Krom de Trà Vinh.

Referències bibliogràfiques

- CASTELLÓ-COGOLLOS, R. (2021). “Desigualdad social, conocimiento y transformación social” en J. Haba-Osca y Castelló-Cogollos, R. *Educación para el Desarrollo y la Ciudadanía Global. Combatir las desigualdades sociales a través de la competencia investigadora del estudiantado*. Valencia: Tirant Lo Blanch, pp. 37-61
- HABA-OSCA, J. (2017). “El empoderamiento de las mujeres de la etnia Khmer Krom del sudeste asiático a través de los estudios superiores” en A. Sevilla-Pavón y J. Haba-Osca. *Educación multidisciplinar para la Igualdad de Género. Perspecti-*

- vas sociales, filológicas, artísticas y ambientales*. Valencia: Editorial Universitat Politècnica de València, pp. 17-29.
- LUCIO-VILLEGAS, E. L. (2010). *La construcción colectiva de la ciudadanía y de la educación*. Xátiva: Edicions del CREC.
- KINGSBURY, B. (1995). "Indigenous Peoples as an International Legal Concept"; en: R. H. Barnes, A. Gray y B. Kingsbury. *Indigenous Peoples of Asia*. Association for Asian Studies, Inc. Monograph and Occasional Paper Series, 48. Michigan: Ann Arbor.
- NHÀ XUẤT BẢN TỔNG TÁN – VIETNAM NEW PUBLISHING HOUSE (2012). *The Khmer in the South of Vietnam*. Hanoi: Sach Thong Tan.
- ORGANIZACIÓN INTERNACIONAL DEL TRABAJO (OIT) (2000). *Estudio Político sobre Temas sobre Minorías Étnicas en el Desarrollo Rural. Proyecto para Promover la Política de la OIT en Pueblos Indígenas y Tribales*, Ginebra: oit.
- PNUD (2020). *Human Development Report 2020. The next frontier: Human development and the Anthropocene*. Bonn: United Nations Development Programme.
- TAYLOR, P. (2014). *The Khmer Lands of Vietnam. Environment, Cosmology and Sovereignty*. Hawaii: ASAA South Asia Publications Series / University of Hawaii Press.
- VAN DER BERG, C. (2000). "Los problemas de medio ambiente y los asuntos de género. Experiencias de comunidades indígenas en la provincia de Ratanakiri, Camboya". *IWGIA. Asuntos Indígenas*, vol. (4), pp. 40-47.
- WAGENSBERG, J. (2013). *La rebellion de las formas*. Barcelona: Tusquets Editores.
- ZANKEL, S. (1996). "A Health Strategy for Ethnic Minorities Living in Vietnam". *Draft Consultancy Report Population and family Health Project*. Hanoi.



TAREPA - PV
Taller per a l'Acció Renovadora
de l'Educació Permanent d'Adults



L'ULLAL Edicions



Autor de la il·lustració: Valentín Iglesias

18 i 19 de juliol de 2022 · Xàtiva
CPFPA Francesc Bosch i Morata

desigualtats socials, pobreses i alfabetitzacions permanents



*Tornaria
a fer el que he fet,
a dir el que he dit.
Ara, amb l'experiència
de l'edat, ho tornaria a fer
i a dir amb més coneixement
de causa, amb més habilitat,
amb més obsessió... i amb
més raó i amb més raons.*



CENT de FUSTER

